

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.091 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки

ГАЛУС Олени Олександрівни на дисертацію

**САМАРИ Віталія Сергійовича на тему «Забезпечення права на касаційне
оскарження як принцип адміністративного судочинства», подану на
здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність обраної теми зумовлена важливістю забезпечення ефективного судового захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин. Право на касаційне оскарження є важливим елементом права на судовий захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, інтересів держави у публічно-правовій сфері. Касаційний перегляд сприяє виправленню істотних помилок, допущених судами першої та апеляційної інстанцій, виконує також функцію забезпечення однакового застосування норм права судами, що має особливе значення для адміністративного судочинства, що спрямоване не тільки на поновлення прав та інтересів, порушених протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю суб'єктів владних повноважень, а й на здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації. В умовах реформування судової системи України питання забезпечення доступу до касаційного перегляду залишається дискусійним, а встановлення обмежень на касаційне оскарження судових рішень в адміністративному судочинстві потребують наукової оцінки з позицій принципу верховенства права та права на справедливий суд. Важливо встановити, чи забезпечують такі обмеження справедливий баланс між ефективністю судочинства та правом особи на перегляд судового рішення. Касаційне провадження не повинно перетворюватися на додаткову апеляцію, однак має залишатися дієвим засобом усунення суттєвих порушень права. На жаль, в адміністративно-правовій доктрині відповідні питання досліджені недостатньо. Крім того, актуальність тематики рецензованої дисертації зумовлена необхідністю подальшого впровадження європейських стандартів доступу до правосуддя, потребою адаптації національного адміністративного процесу до права ЄС, наближення

законодавства України про адміністративне судочинство до законодавства провідних держав-членів ЄС.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження виконана відповідно до наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927), наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955).

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Аналіз анотації та тексту рецензованої дисертації, змісту публікацій САМАРИ Віталія Сергійовича дають змогу зробити висновок про те, що наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації мають достатній ступінь обґрунтованості, оскільки теоретичною основою дисертаційного дослідження стали наукові праці українських та зарубіжних вчених – представників науки адміністративного процесуального права, які досліджували питання касаційного оскарження у адміністративному судочинстві. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних методів дисертаційного дослідження.

Автор в дисертації на підставі вивчення досягнень адміністративно-правової доктрини провів характеристику систему принципів адміністративного судочинства і місце в ній принципу касаційного оскарження; виокремив генезу принципу касаційного оскарження в адміністративному судочинстві України; з'ясував поняття та правову сутність принципу касаційного оскарження в адміністративному судочинстві України; дослідив передумови виникнення та умови реалізації права на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві України; висвітлив правовий вимір касаційного оскарження рішень суду першої інстанції та постанов суду апеляційної інстанції; проаналізував особливості касаційного оскарження ухвал суду першої та апеляційної інстанції; розкрив касаційне оскарження судових рішень крізь призму дискреційних повноважень адміністративного суду; визначив правові наслідки та ефективність касаційного перегляду в адміністративному судочинстві; запропонував напрями удосконалення правового забезпечення касаційного оскарження в адміністративному судочинстві України з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу.

У роботі чітко сформульовано мету і завдання дослідження, визначено його об'єкт і предмет, а також обґрунтовано методологічну основу, що послідовно реалізовано у підрозділі 1.1. Такий підхід забезпечив логічну цілісність дисертації та створив передумови для формування практично орієнтованих висновків.

Особливу увагу заслуговують запропоновані автором напрямки удосконалення правового забезпечення касаційного оскарження в адміністративному судочинстві України з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу, викладені у підрозділі 3.2. Запропоновані положення мають прикладне значення для адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Науковий і практичний інтерес мають пропозиції автора щодо підвищення ефективності касаційного перегляду в адміністративному судочинстві. Можемо погодитися із тим, що з цією метою слід удосконалити нормативні критерії допуску касаційних скарг – зробити їх більш чіткими і зрозумілими, мінімізувати оціночні формулювання або забезпечити їхнє офіційне тлумачення; продовжувати зміцнювати інституційну спроможність Верховного Суду; підтримувати високий професійний рівень судів першої та апеляційної інстанцій; забезпечити, щоб обмеження права на касацію не порушували сутності права на судовий захист: у виключних ситуаціях, коли того вимагає справедливість, навіть малозначна справа повинна мати шанс на перегляд, якщо у ній виникає принципове питання законності, справедливості чи відповідності верховенству права.

Можемо погодитися із твердженням автора, що касаційне провадження в адміністративному судочинстві є факультативною стадією адміністративного процесу, що полягає у перегляді Верховним Судом рішень, а також окремих ухвал суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи, а також постанов чи деяких ухвал суду апеляційної інстанції повністю або частково щодо неправильного застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права у випадках, встановлених законом

Вагомою перевагою дослідження є дослідження ретроспективи принципу забезпечення права на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві України, а також особливостей касаційного оскарження ухвал суду першої та апеляційної інстанції.

Загалом дисертація характеризується поєднанням наукової ґрунтовності та практичної спрямованості. Отримані результати можуть бути використані у законотворчій діяльності – в процесі підготовки та удосконалення вітчизняного адміністративно-процесуального законодавства; у науковій роботі – для подальших теоретичних розробок вчення про адміністративне судочинство та

забезпечення права на касаційне оскарження як принципу адміністративного судочинства; у правозастосовній діяльності – при розгляді Верховним Судом касаційних скарг; у навчально-методичній роботі – при підготовці підручників, методичних посібників і викладанні навчальної дисципліни «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративне судочинство».

Основні результати дисертації достатньо повно викладено у 9 наукових працях, зокрема у 8 наукових статтях у фахових виданнях України, науковому виданні іншої держави, 5 публікаціях у збірниках тез матеріалів міжнародних наукових і науково-практичних конференціях. Зміст даних наукових публікацій дозволяє сказати, що автором у повній мірі розкрито основний зміст дисертації та обґрунтовано отримані наукові результати відповідно до мети (поставленого завдання) та висновків.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Представлені до рецензування дисертація та анотація відповідають вимогам, визначеним постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40. Анотація дисертаційного дослідження викладена українською та англійською мовами, що відповідає вище зазначеній постанові Кабінету Міністрів України та представляє найвагоміші результати дослідження з означенням їхньої новизни та практичної цінності. Вступ містить всі складові, рекомендовані чинним законодавством України, зокрема: обґрунтування актуальності теми та проблематики дисертації; значення зв'язку роботи з науковими програмами, темами; формулювання мети, завдань дослідження; визначення об'єкту, предмету та методів дослідження; визначення науково-теоретичного підґрунтя для написання дисертації та нормативну базу наукового дослідження; окреслення практичного значення висновків та положень дисертації; перелік наукових конференцій, де були апробовані основні положення роботи; надання відомостей щодо публікацій здобувача за матеріалами дисертації. Висновки сформульовані дисертантом чітко і у повній мірі розкривають поставлені у роботі завдання дослідження.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок про те, що дисертація САМАРИ Віталія Сергійовича є самостійним і завершеним дисертаційним дослідженням, в якому піднята та описана проблематика забезпечення права на касаційне оскарження як принцип адміністративного судочинства. Положення та висновки дисертації є змістовними та обґрунтованими.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності. Ознайомившись з дисертацією САМАРИ Віталія Сергійовича на тему «Забезпечення права на касаційне оскарження як принцип адміністративного судочинства», слід зазначити, що порушень академічної доброчесності у дисертації не виявлено. Всі запозичення у роботі оформлені відповідно до

встановлених вимог з чітким посиланням на першоджерело. Весь текст оформлено належним чином, а сама дисертація є самостійною та оригінальною науковою роботою.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження САМАРИ Віталія Сергійовича на тему: «Забезпечення права на касаційне оскарження як принцип адміністративного судочинства», слід звернути увагу на окремі дискусійні аспекти роботи:

1. Автор приділяє значну увагу дослідженню місця принципу забезпечення права на касаційне оскарження в системі принципів адміністративного судочинства та обґрунтовує його самостійне значення. Разом з тим у роботі недостатньо чітко визначено співвідношення цього принципу з такими фундаментальними засадами судочинства, як верховенство права, доступ до правосуддя та право на справедливий суд. У зв'язку з цим потребує додаткового обґрунтування питання щодо меж самостійності досліджуваного принципу та його ролі в загальній системі процесуальних гарантій.

2. У дисертації обґрунтовується теза про те, що касаційне провадження виконує не лише функцію виправлення судових помилок, а й забезпечує єдність судової практики. Водночас автор недостатньо розкриває механізми вирішення ситуацій, коли потреба у формуванні єдиної судової практики може вступати у суперечність з інтересом конкретної особи у відновленні порушеного права. Зазначене питання має важливе теоретичне та практичне значення для визначення пріоритетів діяльності касаційної інстанції.

Разом з тим висловлені зауваження мають дискусійний характер, спрямовані на подальше наукове осмислення порушених проблем і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Робота є самостійним завершеним науковим дослідженням, характеризується належним рівнем наукової новизни, теоретичною та практичною значущістю.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження **Віталія Сергійовича САМАРИ** на тему **«Забезпечення права на касаційне оскарження як принцип адміністративного судочинства»**, відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною

науково-дослідною роботою, в якій вирішено важливе завдання для правничої науки з удосконалення забезпечення права на касаційне оскарження як принципу адміністративного судочинства, а його автор – **Віталій Сергійович САМАРА** заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка:

**кандидатка юридичних наук, доцентка
завідувачка кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова**

Олена ГАЛУС